

КУШ — ЭДИЛЛИКТЕ

ИНСОН ВА ҚОНУН

Газета 1996—жыл
1-сентябрдан баслап
шыға бастады

27-ноябрь
1998 жыл
№33 (78)
ЖУМА

Сатыуда еркин баҳада

ADAM НА'М NIZAM

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ХУҚЫҚ ҚОРҒАҰ УЙЫМЛАРЫНЫҢ ЖӘМИЙЕТЛИК—ХУҚЫҚЫЙ ГАЗЕТАСЫ

*Кўрар кўзим, жону-жаҳоним,
Бугун полапонсан, эрка арслоним,
Кундуз кўёшимсан, тунлари ойим,
Дунё гўзаллиги-сен болажоним!*

Конституция — тийкаргы Нызамымыз

Быйылғы жылы гүтқил Республикамыз халқы Өзбекстан Республикасы Конституциясы күнин бици турмысымыздағы ең әдиули байрамлардың бири сыпатында алтыншы мәртебе салтанатлы түрде белгилеу алдында отыр.

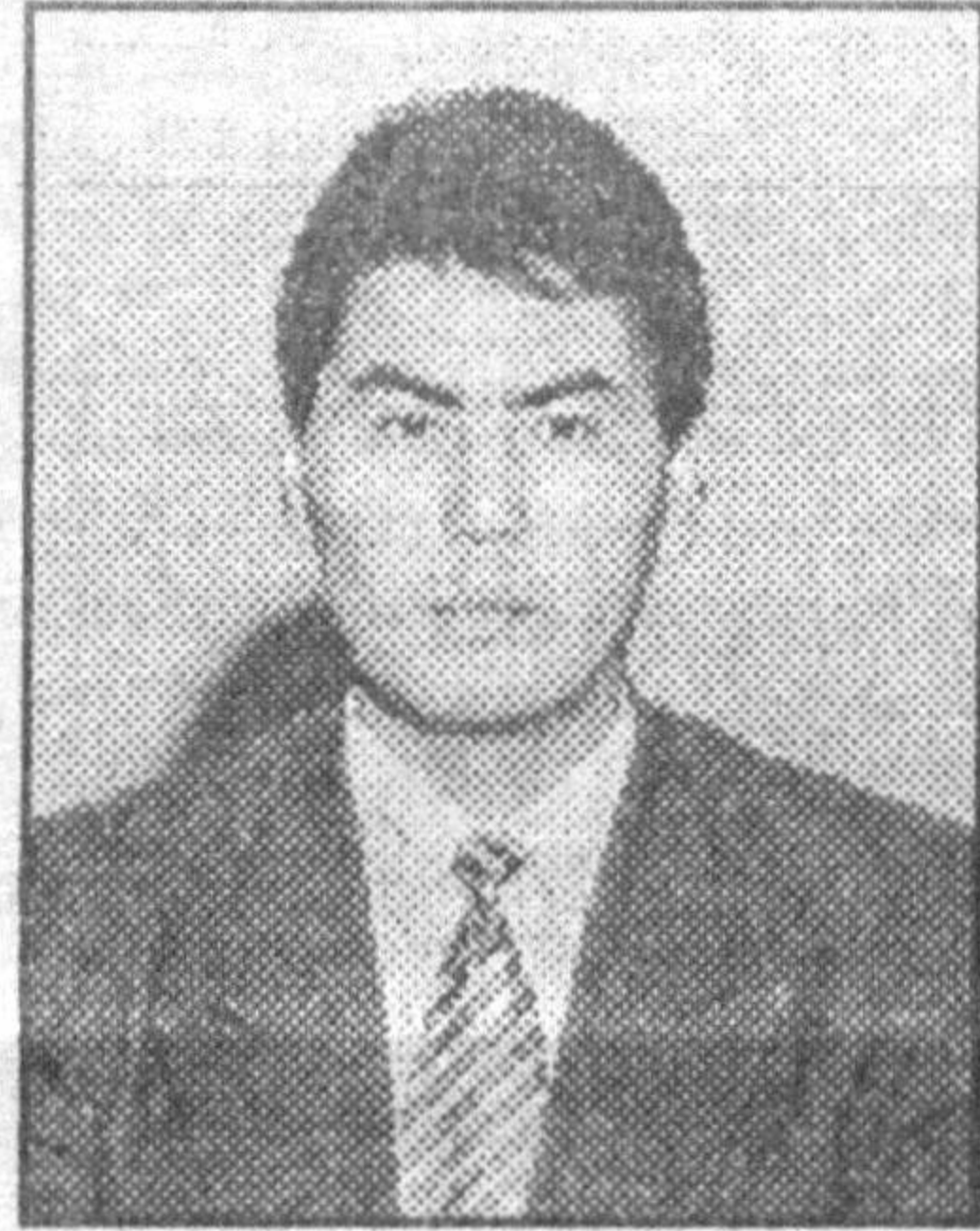
Өзбекстан Республикасы турмысында үлкен тарийхий әҳмийетке ийе болған Нызам Конституция өзиниң гөресизликке ерискенине 7 жыл толуу салтанатын жақында гана ғалаба халықлық байрам сыпатында белгилеген халқымыздың өспирлик арманлары болып келген еркинлик, әуладларымыздың миллий дәстүрлерин хәм руухый бай мийрасларын қөдирлеуде, жаңалауды нызам алдында тастыйықлайды.

Оның хәр бир статьясы, нормасы мәмлекетлик хәм жөмийетлик дүзилисимизди айқын белгилейди. Соның менен бирге хәр қандай мәмлекетлердиң Конституциялары сыяқлы, бициң Конституциямыз да Республика халқының еркинлигин, руухын, жөмийетлик санасын хәм мәдениетин сөүлелендиреди.

Республикамыз Президенти Ислам Каримов "Өзбекстанның Конституциясы бизлер ушын демократиялық энциклопедия болып табылады. Бул хужжетти басшылыққа алып жасайтуғын жөмийетимизде пуқаралар арасында дослық хәм келисим, халқымызга тән болған адамгершилик, улыума адамзатқа тән болған байлықларға хұрмет, қатнас сыяқлы сыпатлар тән болады, себеби Конституциямызда өспирлерге кеткен халықлар дослығы хәм туысқанлығының дәстүрлери, келисим хәм татыулық принциплери айқын сөүлелендирилген" — деген гөплери арқалы Конституциямыздың бициң турмысымыздағы тарийхий әҳмийетин әдилана көрсетип берген еди.

Гөресиз Өзбекстан Республикасы Конституциясының тийкаргы

режеси, әҳмийети — бициң елимизде инсан хуқықларын хәм мәмлекетлик суверенитет принциплерин жақлаитугын, хәзирги хәм келешек әуладлар алдында жуапкершилик сөзимин алға сүрийи менен, республика халқы

ның курғын турмыста жасауын, келешекте хуқықый демократиялық мәмлекет дүзиу усаган принциплериниң басым болуы менен көзге түседи.
Сол ушын дүнья хуқық таныушылары

статьясында: "Өзбекстан Республикасы өзиниң аймағында жасаушы миллетлердиң хәм халықлардың типлерине, үрп-әдетлерине хәм дәстүрлерине хұрмет пенен қарауды, олардың рауажланыуы ушын жағдайлар дүзиуде төмийинлейди", — деленген. Демек, Өзбекстанның көп миллетли халықларының бири болған қарақалпақ халқыда өзиниң келешегине, оның айдын жол менен баратуғынлығына, анау ямаса мынау шегераланыулардан азат екенлигине толық исенеди, Конституциямызга үлкен хұрмет сезими менен қарайды.

Сондай-ақ, усы әдил Нызамның 7 статьясында: "Халық — мәмлекетлик хөкимияттың бирден бир дәреги болып табылады" — деп көрсетилген. Демек бициң халқымыз да үлкен хуқыққа ийе, заманластарымыз елимиздиң абаданлығы, халқымыздың татыулығы ушын, ийгилик жолында пидәкерлик пенен мийнет етиуге хақылы — деген сөз.

Оның үстине бул әҳмийетли хужжетте жеке адамның хуқықын қорғау усаган әҳмийетли принципте айрықша орын тутады.

Конституцияның 24-статьясында: "Жасау хуқықы — хәр бир адамның ажралмас хуқықы болып табылады. Оған қол қатыу ең ауыр жынаят болып есапланнады" — деленеди.

Демек бициң хәр биримиз өз хуқықымызды, Конституция бойынша берилген мүмкиншиликлеримизди толық хәм айқын билип жасауымыз тийис. Бул ушын бициң Республикамызда толық жағдайлар бар, ең баслысы әдилана, тийкаргы Нызамымыз бар.

Рахат БЕКБУЛАТОВ,
Қарақалпақстан Республикасы Адвокатлар Коллегиясының адвокаты.

Конституциямыздың 6 жыллығы алдынан

төрепинен кеңен тән алынған Конституциямыз бенен бүгинги күни орынлы түрде мақтансақ болады.

Айтып өтиуйимиз тийис, Өзбекстан Конституциясының XVII — бабы Қарақалпақстан Республикасына арналған. Онда Республикамыздың суверенлиги тән алынатуғынлығы хәм қорғалауғынлығы биринши қатарда-ақ айқын айтылған, ал өз-ара қарым қатнастар усы биз сөз етип отырған Конституция шеңберинде, шөртнамалар хәм келисимлер арқалы иске асырылады.

Бүгинги күни халықлар дослығы, олардың ауызбиршилик пенен жасауы хәм мийнет етиуйи айрықша әҳмийетке ийе. Тийкаргы Нызамымыз болған Конституциямыздың 4-

ДИНИЙ ЭКСТРЕМИЗМ — МАФКУРАЛАР КУРАШИ

Президентниң бунчалық ташвиш билан билдирған фикрлари Өзбекстанниң барча пуқаро-мохияти, мазмуни, асосларини үрганиш, диний талқин қилиш билан бир қаторда униң сиёсий парини ұйлантириши, хушөрликка чорлаши зарур. Хәзирги вақтда мамлакатимизда мәвжуд булған тинчлик, хотиржамлик, миллатлараро тотувликка хавф солувчи күчлар кимлар, деган савол түгилиши табиий. Бунга биринчи навбатда түрли күринишдаги диний экстремистик йўналишдаги оқимларни мисол қилиб күрсәтиш мүмкин. Шуни мамнуният билан таъкидлаб айтиш көраки, кейинги вақтларда мамлакатимизда диний экстремизм, шу жумладан вахҳобийликка қарши кураш үз самарасини бермоқда. Энг қувончлис, бу ҳаракат мамлакатимиз пуқаролари томонидан қуллаб-қувватланмоқда.

Афсуски, диний экстремизмниң хәр қандай күриниши шундай огир касаллики, уни таг-томири билан қуритмасдан туриб хотиржамликка берилиш мүмкин эмас. Бу касалликини таг-томири билан йуқотиш үчүн эса биринчи навбатда касалликка түгри ташхис қуйиш, сүйи асосий сабабларини аниқлаб, унга қарши курашиш зарур. Хәзирги кунда баъзи ҳолларда күрайтған тадбирларимиз касаллиниң үзи билан эмас, оқибатларига қарши кураш әдилангити. Вахҳобийлик фақат диний бир йўналиш булмай, жуда катта сиёсий йўналиш ёхуд бир бүтүн сиёсий мафкура дейиш мүмкин. Шунинг үчүн вахҳобийликка қарши курашда униң диний

мохияти, мазмуни, асосларини үрганиш, диний талқин қилиш билан бир қаторда униң сиёсий жихатларини үрганиб, унга тарихий воқеликка таянған ҳолда объектив баҳо бериш хәм муҳим аҳамиятга эга.

Бу мақоланиң асосий мақсади худди шу масала, яъни вахҳобийликниң сиёсий оқим сифатидаги асосий қирралари қандай, бу қирраларниң мақсад-мохияти нимада эканлигини аниқлашга қаратилған.

Ислам фундаменталистлариниң асосий назарий гоялари, бизниңча куйидагилардан иборат:

Биринчидан, Исламниң дин ва жамияттаги барча жабҳаларга алоқадорлиги хамда умумийлиги. Бу ҳақда Хасан ал-Банна шундай дейди: "Кимки Исламга итоат этишиш фақат униң маънавий ва маданий қадриятларига алоқадорлик деб тушунса, бу жуда катта янгилишидир. Илло, Ислам ибодат ва ҳидоят, дин ва давлат, маънавият ва амалиёт, ибодат ва жиҳод, итоаткорлик ва ҳокимият. Буларни ҳеч бирини бир-биридан ажратиб булмайди". Яъни тушунишимизга күра Ислам бизга фақат маънавий қадриятларниң бир бўлагигина булмасдан сиёсий ҳокимият үчүн кураш курали сифатида хәм тақдим этилмоқда.

(Давоми 2-3 бетларда)

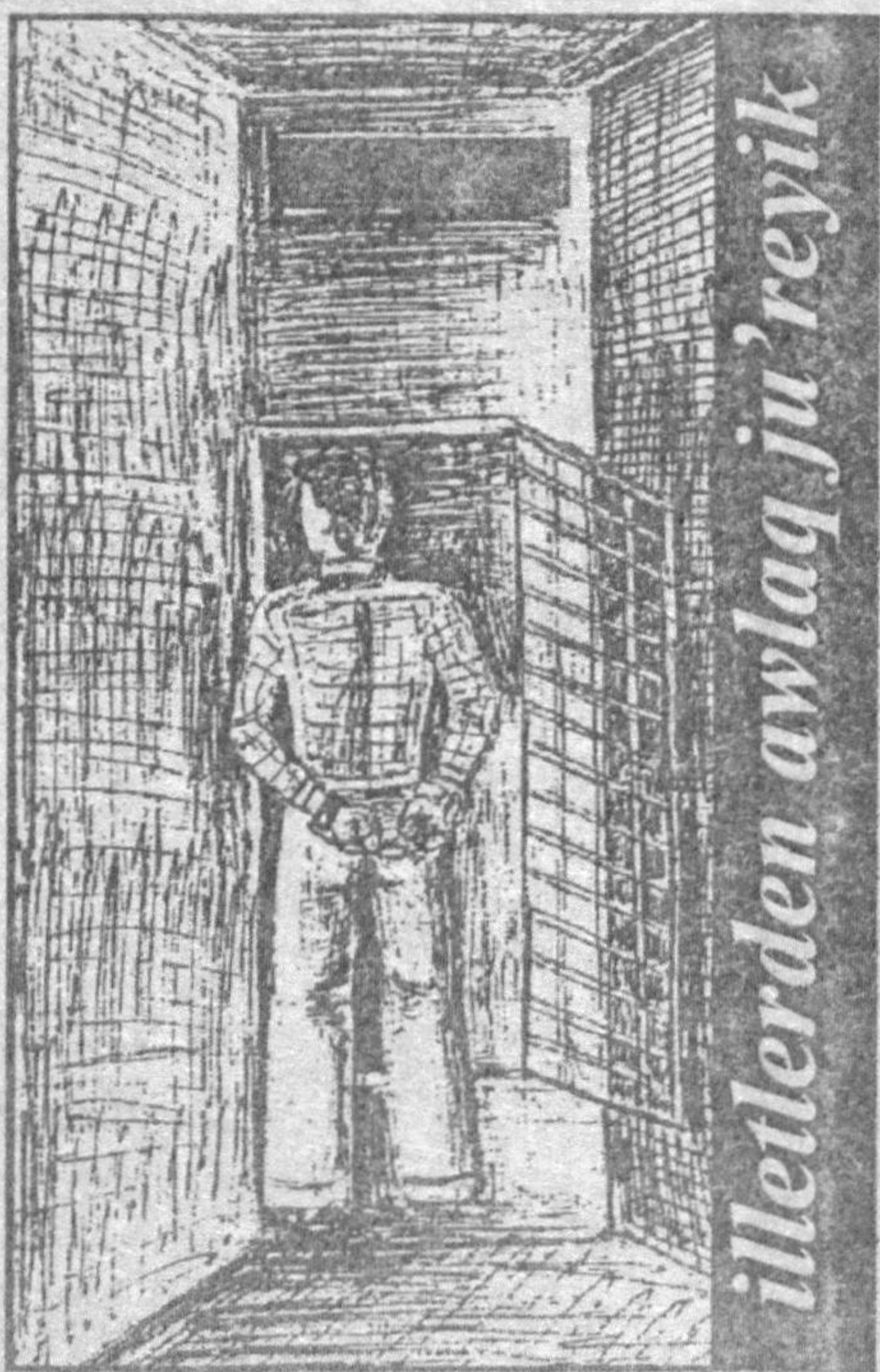
Қайсы бир жәмийетте болмасын ата-ана “балам” — деп жасайды, оны қандайдағы уақыттан басып алпешлеп өсіріп кәмалға келтиреді, келешекте өз халқы үшін хадал хызмет ететугын әжайып инсан болып жетилеуінің қәлейді. Хәш бир ата-ана өз перзентінің әденсиз, тәртипсиз болып, жынайтқа қол урыуына жол қоймайды. Жас өспирим шаңарақта, балалар бакшасында, мектепте хәм кең жәмийетшиликте тәрбия алып сана сезими раўажланыуы нәтийжесинде дунья тануы да барған сайын алға илерилейди.

Лекин, не ушын жас өспирим балалар, қызлар биле тура өз ерклери менен хәр қыйлы жынаятларға қол урады, оларды жынаят жолына ийтермелеуши себеплер қандай? Булар жетиспеушлик ақыбети ме ямаса ата-ананың бала тәрбиясына болған дыққат итибарының кемшилиги ме?

Быйылғы жылы “Шаңарақ жылы” деп жәрияланды, усы мүнәсибет пенен мәмлскетимизде хәр бир шаңарақты беккемлеу, оны социаллық жақтан қорғау, балаларға қәуендерликти күшейтүге қаратылған бир қанша илажлар көриу менен қатар кем тәмийинленген семьяларға материаллық жақтан жәрдем беріу, балаларға төленетуғын напақа мурдарын көбейтү усаған женилликлер берилип атыр.

Ата-бабаларымыз бурынғы өзлери жасап кеткен дәуирлерде турмыстың қаншалық қыйыншылықтарына дуўшакер болмасын, қандай ашаршылық заманда жасамасын өзгениң мүлктине қыянет етпеген, тегин табыс излен женилдин үсти менен жүрип күн көриуи хәсла ойламаған, балаларына лапалық нәсиятларын

айтып өткен. Тилекке қарес бүгинги күнде жас

өспирим балаларымыз өз ата-анасының қәуендерлигинде жасап турып, ата-анасы әлпешлеп, бауырына басып тәрбиялағанына қарамастан ауыр яки жүдә ауыр жынаятларға араласпақта.

Усы жылдын 9 айы дауамында Қарақалпақстан Республикасы бойынша жас өспиримлер қаресына улыўма 65 жынаятлы ис қозатылған, соннан 50 жынаятлы истин тергеуи тамамланып судта қаралуы ушын жиберилген. Бул жынаятлы

ислер бойынша 30 жас өспирим қол урған жынаятлары ушын тергеу дәуиринде прокурорлар тәрәпинен қамаққа алынған, суд хукимлери менен 49 жас өспирим судланған.

Атап айтқанда, жас өспирим Серик Жақаймов (1980 жылы туўылған) 1997 жыл 31 декабрь күни Нөкис қаласы турғыны Курбанбаевтың үйиниң қапысын бузып кирип кийим-кешеклерин урлап кеткен. Ол бундай ис-хәрәкетлерин буннан кейин де дауам еттирип Дәлихан Жаксымуратованың үйинен хәяллар кийимин урлаған хәм Қайрат Қойшыбаевтың үйинен де бир қанша кийимлерин алып кеткен.

Нәтийжеде судланыушы жас өспирим С. Жақаймов Өз.Р. ЖК ниң 169 статьясы менен айыплы деп табылып суд хукими менен 8 жыл мүддетке еркинен айырылды.

Булardan басқа да, 1981 жылы туўылған Улуғбек Казаков Тахиятас қаласында жасап турып өзиниң достысы, Қазақстан Республикасының турғыны, өз қатарлы жас өспирим Серик Теңизбаев пенен биргеликте урлық ислеуді ойласып Қоңырат қаласының турғыны З. Қдырованың үйинен 2 қалпа ун, 1 дана велосипедни урлап кетип 15800 сүмлық зыян келтирген.

1984 жылы туўылған жас өспирим Н. Бердимуратов пайтахтымыздын “Орайлық дийкан базар”ында пуқара Раманованың 17465 сүм ақшасын урлаған.

Бундай жынаятлардың жүз беріуине себепши болған жас өспиримлердиң бәри де өз ата-аналарының қәуендерлигинде болған, олардың көпшилиги мектептеги оқыуларын таслап хәш қандай пайдалы мийнет пенен шуғылтанбай жасы үлкенлер қадағалауынан шетте қалған балалар.

Хәтте түнги уақытлары биймезгил қыдырып жүрсе де ата-аналары олардың ис-хәрәкетлери менен қызықпаған. Нәтийжеде өз еркине ие болған бул балалар хәр қыйлы жынаятларға қол уруыға дейин барған.

Шайыр Мақтымқулының: Жақсы перзент сүйиниш, Жаман перзент күйиниш. Қудайым берсе бир хадал перзент, Картайған уағында жас етер сенни. деген қосық қатарларын оқысақ терең мәниге ие екенин түсиемиз. Жынайтқа қол урып суд түрсисинде жүзлери төмен қарап, басларын көтере алмай отырған, жап-жас балаларды жазаны өтеу колониялары күтип турғаны ашынарлы хәл. Еле он түлинен бир гули ашылмаған, өмириниң ең шийрин мәүритлерин жазаны өтеу колонияларында өтеп атырған өспиримлердиң ата-аналарының жағдайлары да хәр кимниң өзине белгили.

Соның ушын да ата-аналарымыз биринши гезекте өз балаларын билимли, әдепли, хакыйқый инсан болып өсиуине, турмыстағы базы бир илелерден аулақ жүриуине шақырыуы бүгинги күнлеги баслы уазыйпасы екенлигин умытпаулары тийис.

Ата-ананың бала, баланың ата-ана дийдарына зар болып жазаны өтеу колонияларында тәрбияланыуы хәш бир инсанға абырай, атақ, бахыт алып келмейди.

А. ӨТЕМУРАТОВ,
Қарақалпақстан Республикасы прокуратурасының бөлими прокуроры.

Мойнақ районлық ишки ислер бөлими қасындағы қорғау бөлими хызметкерлериниң бүгинги күндеги жұмыс жағдайлары менен танысыу мақсетинде бизиң жәмийетлик хабаршымыз усы қорғау бөлиминиң баслығы **М. ӘБДИКАРИМОВҚА** жолығып, қызықтырған сораулар дөгерегинде түриндесип қайтқан еди.

— Бөлимимиз хызметкерлери — дейди бөлим баслығы Мурат Абдиқаримов, — район аймағындағы тийисли орынларды қорғауда, жәмийетлик тәртипти сақлауда бар тәжирийбелерден пайдаланып хызмет етпекте. Жиин ушырасып туратуғын урлық жынаятына қол уратуғын урыларды тусаулауда да бираз нәтийжелерге ерисип атыр.

Халқымызда “тең жүрсең тоқ жүрсең”, “урлық түби қорлық” деген гәплер бар. Әттең бул гәплерге итибар бермей қолларын илпәс ислерге уратуғын айырым ойсыз кисилердиң ушырасыуының тоқтайтуғынының түри жоқ. Және бир ашынарлы жери урлық етиушилердиң арасында нашар адамлардың да ушырасып атырғанына кимди болса да иренжитиуи сөзсиз. Олардың көпшилиги тек ғана бөлим хызметкерлери тәрәпинен иркәлгеннен кейин ғана өз ислерине пушайман болады. Бирақ соңынан жеген пушайманның пайдасы онша көп бола бермейди.

Урлық жағдайлары бүгинги күнде районымыздағы консерва заводында көбирек анықланып атыр. Қолдағы фактлерге қарағанда урлық етиуши адамлардың басым көпшилиги сол жерде ислеушилер тәрәпинен жүз бермекте. Дурыс, олар тонналап урлық етип атырған жоқ, бирақ “тама-тама көл болар” дегендей килограммлап урлағанда да орташа есап пенен айына ямаса жылына мәмлскетке қанша зыян келтириуи мүмкин.

Бөлимимиз хызметкерлери тәрәпинен майда урлық пенен иркәлген пуқаралар өз ислерине ылайық суд тәрәпинен тийисли шараларын алып атыр. Және бир айта кететуғын нәрсе биз сөз еткен консерва заводының басшылары да жүз берип атырған майда урлықлар бойынша тәртип мәселесине көбирек кеуил бөлиуи тийис. Бөлимимиз тек ғана консерва заводын ғана қорғап қоймайды, буннан басқа райондағы халық билимдендириу бөлимин, бизнес мектеби, район хәкимияты, суд, мәденият үйи, орайлық емлеўхана, халық банклерин қорғап атыр. Бирақ усы жерде айтып кетиуимиз керек, аты аталған мәкемелердиң айырымлары билердиң бөлимимизге өткеріуи керек болған береси қарызларын өткермей кешиктирип атыр. Соның ушын да усы мәкеме басшыларынан биз өтиниш етер едик, илажи болғанында өз қарызларын тез арада өткерип берсе. Себеби хызметкерлеримиз күн-түни жұмыс ислесе бирақ ис хәққларын уақытында ала алмаса исленген жұмыстың сапасы да төменлеп кетиуи мүмкин емеспе? Бирақ бөлимимиз хызметкерлери бүгинги күнде өзлерине исеинип тапсырылған уазыйпаларды орынлауда илажи барынша қырағылық пенен хызмет ете береді — деп исендиремен.

Районлық қорғау бөлими турмысынан

Иккинчидан, илқ Исламға қайтиш. Бир неча асрлар давомыда йул күйилен хәтоликлар ва үзгаришлардан тозаланыш ва соф Исламға қайтиш.

Бундай талқин, яғни Исламни ривожланыш босқичларини рад етиш хәм жуда катта сиәсий сабабларға асосланди. Чүнки Исламнинг вужудға келиши VII асрда Пайғамбаримиз Мұхаммад САВ томонидан араб ярим оролида бошланған бұлса хәм, унинг кейинги тарқалиши ва ривожланыши асосан, араб бұлмаған давлатлар ва диний уламалар, олимлар томонидан давом етирилген Ислам экстремистларида Исламнинг өйилиши фақат араб халифалиги билан боғлиқ, деген нәтиже түшүнча бор. Тарихдан маълумки, Ислам дүнә буйича тарқалишида босқичлариниң босқичлариниң хиссаси хәм каттадир. Бу борада бизнинг улуг аждодларимиз салжукыйлар, тимурийлар ва бошқарийлар ва бошқарийлар ва бошқарийлар туркий сулолалариниң, бундан ташқари буюк Ислам уламалари, тасавуф шайхлариниң хизматлари катта болған. Айниқса, бу борада Нақшбандия шайхлариниң фаолияти мұхим ахамиятта өгаллигини, уларнинг хозирги кунда хәм Малайзия, Индонезия, Туркия, Хундистонда издолшлары күлпиги, у ерларда күлаб одамлар бу шайхларни пир деб қабул қилганини әслаб үтиш кифоя.

Хәзир мусулмон олами Курьонни әни муқаддас китоб деб билса, ундан кейин Имом Бухорийиниң пайғамбаримиз хадислари жамланған “Ал-Жомеъ ас-Сахийх” асарини улуглайдилар. Домақ, илқ Исламға қайтиш, бундай асарларни яратқан бобокалонларимиз, Ислам тараққийтига катта хисса қушқан аллома ва давлат арбоблариниң хизматларини йүк қилиш демекдир. Бу жиҳатдан бир нәрсаға әйти бор бермасликнинг иложи йүк. Бизниң бобокалонларимиз инсонлар қалбини маърифат нури билан бриттанлар. Араб халифалигиниң илқ дәврида исломни жаҳонға тарқатишқа күч билан хәрәкат қилинган бұлса, уни маърифат йули би-

лан жаҳон дини даражасига күтариш вазифасини күпрөк бошқа халқлар вакиллари бажарған. Шунимамнуният билан күрсатиш лозимки, бу вазифани бажаришда бобокалонларимиз алоҳида хизмат күрсатқанлар.

Учинчидан, Ислам фундаменталистлариниң яна бир гоялари яғона миллат, яғона ватан түшүнчасига ўзига хос ёндашувдир. Уларнинг фикрларига күра, Ислам куртаклари өйилген ернинг хәр бир қаричи хәр бир мусулмон учун қадриги ва уни күч билан химоя қилиш зарур. Уларнинг фикрича, Ислам ўзида ватан ва миллат түшүнчаларини жамлаган, яғни

ДИНИЙ ЭКСТРЕМИЗМ — МАФКУРАЛАР КУРАШИ

барча мусулмонлар яғона миллат, яғона давлатни ташкил етдилар. Бундай нәтиже ёндашув XXI аср бусағасыда жаҳонда ўрнатилган давлатлар, халқлар уртасида и тарихий-хуқуқий воқеликни тан олмаслик ва VII асрдаги араб халифалигига қайтиб келишге даъват буйиб ангилашади, нәтижада ер ўзида бу унги кунда реал мавжуд бұлған давлат ва миллатларни тан олмаслик мусулмонлик учун қадриги бұлған тинчлик, хотиржамликка қарши асосий хавфга айланади. Бу шлорнинг нақадар хавфли эканлигини кундалик мисолларда хәм күришимиз мүмкин. Масалан, Чеченистондаги воқоалар бунга яққол далилдир.

Маълумки, Чеченистонда Ислам давлатини қуришни асосий вазифа қилиб қуйған күчлар сиәсий хәкимиятга шариат тарафдори бұлған Масхадовнинг келиши билан чекланмасдан, унинг ўрнига мусулмон хуқуқчилигини ўрнатиш тарафдори бұлған бошқа хуқумдорни қуйиш учун курашни авж олдириб юбордилар. Бу орда мусулмоннинг мусулмонга қарши қуйилишдан ниҳоний мақсад сиәсий хәкимиятни бевосита күлға киритиш эканлигини күрсатиб турибди.

Улар учун хәкимиятга мусулмон лидерларидан қайси бири келиши, унинг фаолияти мусулмончиликка қанчалық түри келиши қизиқ эмас, асосийси, ваҳобийликни давлат хәки-

мияти даражасига чиқариш. Демек, шундай қилиб яғона миллат, яғона ватан сўзлариниң асл моҳияти яна ўша халифаликка қайтиб келиш хәрәкати билан боғлиқ буйиб қолмоқда.

Түртинчидан, соф Ислам босқичаруви үчун кураш. Хамма, хәр турдаги экстремистик күчлар фаолияти ва барча орзу-умиди, қадамлари яғона Ислам хуқуматини тузишдир. Унда хозирги күн — да барча ривожланған демократик давлатларда тан олинған умумбашарий демократик тәмийиллар, демократик хуқуқий давлат қуриш қонун-қодалари рад этилади.

Улар учун Ислам хәм хәкимият, хәм уни амалга оширувчи, хәм қонунчилик, хәм таълим, хәм қонун, хәм суд. Бу нәрса тараққийти яна ўша қадимий, қотиб қолған ақидалар занжирига боғлаб қуйишның ўзи буйиб, бу ун хәттеда ўлтишга, илқ феодализм дәврига қайтишга олиб келади.

Юқорида күрсатиб ўтилған түрт йүнәлиш Ислам фундаментализмининг асосий йүнәлишларидир.

Асримизнинг 30-йиллари охирилари, 40-йилларнинг бошларида бунга асосчилари уни амалга ошириш босқичлари концепциясини ишлаб чиққанлар. Бу концепцияга асосан гояларни амалга ошириш үч босқичдан иборатдир.

Биринчи босқич. Унинг асосий вазифаси, ўзига катта дыққат әйтибори жалб әтмасдан, асосан муруват ва маърифатчилик фаолияти билан шуғулланыш. Унда иложи борица мамлакатда қийинчилик билан яшайтқан пуқароларни турли муруват ордамлари билан ўзига жалб қилиш ва уз гояларини улар онгига синдириш, маърифий фаолият күрсатишдир. Бу фаолиятни амалга оширишнинг моддий асоси чет әлиқ хәкимийлар ордамида на пуқароларни жамиятта мавжуд бұлған қийинчиликлардан фойдаланиб ўзларига огдиришни күзда тутати. Бу дәврда гоя тарбиячилари ўзларини пуқароларнинг асосий химоячиси қилиб күрсатишге уринадилар. Лекин яқинда буйиб ўтқан Наманган воқоалари шунга күрсата

JINAYATQA JAZA ILAYUQ

Наресте дуньяга келер екен әуеле ата-ана, тууған-тууысқанлар ушын үлкен қуаныш. Соң елхалық, қоңсы-қоба жақсы тилеклери менен сол шаңарақ ағзаларын қутлықлап дуньяны шыңғыртып шырқыраған нарестени жақсы пазыйлетли инсан болсын, елине қәдирли болсын деп уллы адамлардың атлары менен атайды. Түн уйқысын төрт бөлип, перзентиниң ертеңги келешегинен көп нәрселерди үмит етип, хәййиү айтқан Ана бүгинги күни улының, қызының билип-билмей, алжасып ислеген қатты хәрекетлери ушын жүзи төмен болатуғынын сезерме екен? Яқ... Ол өз перзентин улыўа басқаша арзыу-әрманлар қушағында тәрбиялап, оннан үмит күтеди. Турсынбайдың да ата-

анасы өмирде уллы болған кешеге қуанышы бүгинлиги пуш болғанына өкинип, қандай қайғыда қалмады дейсиз. Ата-ананың арзыу-әрманлары орынланды ма екен? Не ушын? Мине, анасының түн уйқысын төрт бөлип хәййиү айтқан ақшамларын өкинишли күнлер менен қаплап бүгинги күни және бир мәрте алжасыққа жол қойды. Мүмкин бул алжасық емес шығар. Олай деўимниң себеби Турсынбай буннан илгери де ислеген жынаяты ушын нызамлы түрде жазасын өтеп келгенинен тийисли жуўмақ шығару орнына бир инсанды өмирлик майып етип өзиниң үйреншикли жолы менен темир тордағы “дослары” қатарына қосылды. Турсынбай 1997 жылдың қыс айларының бир күнинде Шымбай районы У. Юсупов колхозы (өзи де усы аймақта жасаған) аймағында жасаушы Қаражанов Аламбергенниң үйине арақ ишкен мәс ҳалында барып оның үйине қыдырып келген Узақов Султанды уйқылап атырған жеринен

оятып алып “меннен алған 300 сўм ақшаны не ушын қайтып бермедің” — деген бәне менен өз-ара сөз алысыўнәтийжесинде Турсынбай өзи менен бирге алып жүрген пышақ пенен Султанды қастан өлтириў мақсетинде оның денесиниң бес жерине урған. Пуқаралар Дүйсен-

керилди. Деген менен Султанның ден-саўлығына күшли дәрежеде жәбир келтирилип аўыр дәрежедеги дене жарақатын алды. Ал биле тура усы иске қол урған

баев Қууаныш хәмде Қаражанов Аламбергенлердиң арашалаўы себепли аўыр ақыбетли ўақыяның алды алынып жәбиркештиң өмири қәуиптен сақланып, районлық емлеўханаға өз ўақтында жет-

айыпкер өз ўақтында қолға алынып ўақыяның жүз беріу себеплери анықланды. Арзымаған себептиң адам өмирине үлкен қәуип туўдырыўы әлбетте орынсыз жағдай. Қарыз ақшасын басқаша жоллар менен сорап, тийисли орындарға хабар берип жолыққанда бул ўақыяның алды алынып

жәбиркеш те, айып-ланыўшы да дурыс ис тутқан болар еди. Нәтийжеде айып-ланыўшы өз қылмысы ушын жазаланып узақ мүддетке еркинен айрылыўға ҳүким етилди. Ҳүким шығарылды, жаза орынланды деген менен басқа да жүз беріу мүмкин болған ўақыялардың алды алынды демекши емеспиз. Бизиң айтпақшы болғанымыз пуқаралар өз-ара алыс-берис қылғанда хужжетлестирип нызамлы ис алып барса усы қатарлы ўақыялар жүз бермеген болар еди. Мине, усы жүз берген ўақыяның жәрияланыўы Турсынбайдың айыбын ашыўдан емес, ал бул ендиги жағында өзгелерге сабақ болып бундай жолдан үмиттемиз. **Н. БАЎБЕКОВ,** Қарақалпақстан Республикасы прокуратурасының бөлим прокуроры. **Қ. СЕЙТМУРАТОВ,** өз хабаршымыз.

ДИНИЙ ЭКСТРЕМИЗМ—МАФКУРАЛАР КУРАШИ

дики, бундай мурувват ва маърифатчилик беғараз бўлмаиди. Охир оқибатда Ислом Фундаменталистлариниң бундай сахийликлари ва мурувватига учган баъзи ёшларимиз ўз дўстлари, ҳамқишлоқлариниң қотилларига айланганлиги, ўз ота-оналари ва яқинларини нафратига учраганини эслаб ўтсак бўлади. Бундай мурувват ва маърифат кейинчалик бориб ватанга, мустақилликка хиёнат билан тугаш мумкин. Унга учганлар ўз халқи, миллати, аждодлариниң маданий, диний меросларига, эътиқодларига қарши чиқайтганларини билиб кўйишлари лозим.

Иккинчи босқич. Ташкилий фаолият босқичидир, яъни мусулмон ёшларидан жиходга энг тайёрларини танлаш ва уларни бирлаштириш. Бу босқични мусулмон биродарлари ташкилотлариниң раҳбарлари ҳарбий нуктаи назардан амалий, диний нуктаи назардан маънавий деб атаганлар. Бунда ёшлар асосан кўпи билан йигирма кишидан иборат бўлган тўдаларга уюштирилади. Улар нафақат экстремистик руҳдаги исломий мафкурага, балки ҳарбий тайёргарликка ҳам катта эътибор берадилар. Уларда раҳбарликни тўда амирлари бошқарадилар. Турли тўдалар бир-бирини умуман танимай, яқка ҳолда ҳарқат қиладилар. Кичик тўда амирлари топширикларни бевосита катта амирдан оладилар. Тўда аъзолари эса катта амирни умуман танимайдилар. Бундай тўдаларниң республикамызда ҳам пайдо бўла бошлаганлигини, улар фаолиятиниң муҳиш оқибатларини республикамыз оммавий ахборот воситалари томонидан ваҳҳобийлар жинойи фаолияти юзасидан бўлган очик суд жараёнларидан берилган репортажларда кўришимиз мумкин.

Учинчи босқич. Кўйилган вазифаларни яқунлаш босқичи. Юқорида кўрсатилган исломий экстремистик ғояларни амалга ошириш босқичи экстремистик руҳдаги барча йўналишларга қоида ҳисобланади. Шунини айтиб ўтиш лозимки, диний фундаменталистик гуруҳлар биринчи ва иккинчи босқичларда бир-бирини қувватласа-да, сиёсий ҳокимиятни қўлга олиш билан ўз “хамроҳ”ларини асосий душман сифатида Ислом номи билан йўқ қилишга ҳарқат қиладилар.

Энди қисқача бугунги кунда республикамыз учун энг хавфли бўлган ваҳҳобийлик таълимотиниң ҳозирги вақтдаги кўринишлари ва асосий белгиларига тўхталиб ўтамиз.

Биринчидан, ваҳҳобийлик таълимоти Араб ярим ороли Усмонли туркларниң қўл остида бўлган даврда вужудга келганлиги сабабли унда турк ва туркийзабон халқларга қарши қарашлар күчли бўлган. Улар гўёки мустамлақачиларга қарши курашиб, илк Исломни тарғиб этиб, Исломни тараққий эттиришда асосий ўрин тутган бошқа халқларниң хизматларини камситишга, уларниң ишларини Исломни бузилиши деб тушунтиришга ҳарқат қилганлар. Исломниң кейинги тараққийида туркийзабон олимлар ва уламоларни гўёки Ислом бузилишиниң асосий айбдорлари қилиб кўрсатиш тамойили мавжуд.

Иккинчидан, ваҳҳобийликни VII асрдаги араб жамияти қадриятларига қайтиш тўғрисидаги даъватлари мусулмон давлатларидаги миллий қадриятларни амалда араб ширларни билан алмаштиришга олиб келади.

Учинчидан, ваҳҳобийлик баъзи араб давлатлариниң давлат мафкураси

бўлганлиги сабабли уни тарғиб этиш ④ Ўзбекистон Республикаси мустақиллик мафкурасини хорижий давлат мафкурасига алмаштириш ҳисобланади.

Тўртинчидан, Ўзбекистон мусулмонлари асосан Ҳанафия мазҳабиға мансубдир. Исломдаги бу мазҳаб асрлар давомида аждодларимиз ва маҳаллий уламолар томонидан асосланган, такомиллаштирилган. Ҳеч ким, шу жумладан ваҳҳобийлар ҳам, Ҳанафия мазҳаби қоидаларини ўзгартиришга ҳаққи йўқ. Чунки бу мазҳабниң асосчиси бўлган Имом Абу Ҳанифа бошқа имомларга нисбатан энг улуғи бўлган, кейинги бошқа мазҳаб асосчилариниң барчаси ҳам Имом Аъзамни ўзларига устоз ҳисоблаганлар.

Бешинчидан, ваҳҳобийлар подшоҳлик тахтиға даъвогарлардир. Улар ҳар қанча соф диний мунозаралар ва мулоҳазалар билан ниқобланишга уришишмасин, уларниң қарашлари ва фаолияти заминда қоида бўйича сиёсий мақсад ётади. Шунинг учун ҳаттоки ваҳҳобийликни ўз давлат мафкураси деб билган Саудия Арабистонида ҳам охирги вақтда бундай экстремистик гуруҳлар таъкиб қилинмоқда.

Хулоса қилиб, шунини айтиш керакки, ваҳҳобийлик фақат бизниң диний қадриятларимизға зид бўлмасдан, авваламбор миллий қадриятларимиз ва мафкурамызға зиддир.

Ҳар қандай мафкура жамиятдаги фуқаролар онги, юрағига кириши учун, аввало, унда миллий асос бўлмоғи зарур. Агар мафкурада миллий асос бўлмаса, у биринчи тўсиқниң, зарбаниң ўзидаёқ парчаланиб кетади. Фикримизниң далили сифатида бизниң миллий қадриятларимизға умуман зид бўлган коммунистик мафкурани етмиш йил давомида халқимиз онгига сингдиришга ҳарқат қилинган бўлса-да, бир зарба билан парчаланиб кетганини мисол келтириш мумкин. Лекин бундай экстремистик ғоялар, хоҳ шўровий, хоҳ диний экстремистик ғоя бўлсин, маълум бир муддат фуқаролар онгини заҳарлаши мумкин. Айниқса, ҳали ҳар томонлама етук мустақил шахс сифатида шаклланмаган ёшларимизға бундай ғоялар хавфли таъсир этиши эҳтимол. Шунинг учун ҳам биз диний экстремизмниң ҳар қандай кўринишларига қарши шафқатсиз курашмоғимиз лозим. Баъзиларда бу иш асосан давлатниң вазифаси деган нотўғри тушунча мавжуд. Мафкуралар ўртасидаги кураш жамиятнинг келажаги билан боғлиқлиги сабабли, унда бевосита жамоатчилик ҳам иштирок этиши даркор. Ваҳҳобийлик ва бошқа диний экстремистик руҳдаги қарашлар авваламбор биз гурурланиб келган аждодларимиз — уламоларимиз қарашларига зиддир.

Имом ал-Бухорий, ат-Термизий, Нажмиддин Кубро, Ҳазрат Яссавий ва Нақшбандларниң қони оқар экан, биз ўз аждодларимиз эътиқодига садокатли бўлишимиз зарур. Фақат шундагина ҳақиқий ворис бўламиз.

Озод АББОСХЎЖАЕВ, ҳуқуқшунос. (“Халқ сўзи” газетасидан олинди).

Инсан хуқықлары мәселелери өтмиштеги данышпан — ойшыллардың, мемлекетлик гайраткерлердің дыққатын өзіне тартып келген. Шығыста инсан хуқықлары хәм демократиялық хәрекетлердің қәлипесийүниң өзіне тән өзгешеликтери бар. Инсан хуқықлары хәм демократиялық түсиниклер бул жерде бир-биреүге жәрдемлесийү идеясы, жәмийетлик пикирдің жоқары турғанлығы менен ажыралып турады.

Адамның жәмийеттеги орны хәм ролин белгилеу мәселеси, инсан хуқықларын қорғау бойынша сақыпқыран Әмир Темур өмелге асырған иләжлар айрықша дыққатты өзіне тартады. Әмир Темурдың әмири хәм ол өмелге асырған гүреслери адамды көстерлеу, оның абадан жақсы турмыс кеширийү ушын қолайлы жағдайларды жаратып берийден ибарат болған еди.

Әмир Темурдың Конституциялық нызамлар жыйнағы — Темур кодекси — “Темур тузиклери” шығармасында мемлекетти басқару өлшемлери, қәде-қағыйдалары болуы менен бирге мемлекет пуқараларының хуқықларын қорғау кепиллигин беретүгін сиясий-хуқықый хужжет болып табылады.

Әмир Темур бабамыздың инсан хуқықларын қорғауға көп күш сарплған сиясий гайраткерлерден болғанлығын, инсан хуқықларын кемситийүдін хәр

қандай көринислерине мауасасыз гүрес алып барғанлығын төмендеги қатарлардан анық көреміз: “Мен тағыда буйырдым, егер (хәр жер хәм хәр елдің) хәмелдарлар хәм калотарлар (үлкен ақсақаллары) өпиуайы пуқараларға зулымлық етсе хәм сол арқалы бийшараларға зыян жеткізсе, онда олар тийгизген зыянларды калонтарлардан өндирип жөбир көргенлерге берсин хәм олар өзиниң бұрынғы халын қайта тиклесин” (99 бет) делинсе “егер қала баслығы хәм хәкимлер халыққа жөбирлик жасап, зулымлығын өткізсе онда әдалатлық тийкарынан ондай хәкимлер ислеген қылмысларына жараса жазалансын” — деп инсан хуқықын кемситкенлерди қатаң жазалаған. Сақыпқыран мемлекетти өзи тийкар салған қағыйдалар (олар нызам күшине ие болған) менен басқарып айыпкерге де, айыпсызға да теңдей рехимли қатнас жасаған, пуқаралардың халынан хабардар болып, инсанның

ярымынан баслап Орта Азияда ишки хәм сыртқы сауда раўажлана баслаған. Самарқанд қаласы ерте ўақытлардан баслап-ақ Шығыста сауда орайы еди. Бул жерден басқа мемлекеттерди байланыстырушы жипек жолы өткен. Әсиресе, Хиндистан, Қытай, Россия хәм Араб еллери менен қызғын сауда байланысларының орнатылуы Темур мемлекетиниң экономикалық қүдиретиниң артыуына хызмет етті.

Әмир Темур билимниң қүдиретине беқкем исенген. Пуқаралардың, жаслардың тәлим-тәрбия алуы ушын оғанда көп анық иләжларды өмелге асырып отырған. Тәлим-тәрбия турмыстың өхмийетли таянышы есапланған. “Мусылманларға диний мәселелер бойынша тәлим берип, шәрият қағыйдаларын, ислам дини төлийматларын: тафсиф, хәдис, фикхтан сабақ берсин деп хәр бир қалаға алымларды хәм мударрислерди жөнәттим” — делинеди “Тузиклер” де. Алымлардың хәм мағрипатшы-

Әмир Темур өз пуқараларын қайсы миллеттиң ўекили болуына қарамастан олардың хуқықларын теңдей қорғаған. Әмирлерден, беклерден, хәкимлерден өз искерлигинде хәр қашан да әдалатлық төрепинде болуын қатаң талап еткен.

Кимде ким адамлардың хуқықын хәм еркинликлерин орынсыз аяқасты етсе, бассынса, адамның намысын қорғамаса онда ондай адамның қандай лаўазымда ислеуине қарамастан әдиллик, тек әдиллик принципи тийкарында шаралар қолланған. Пуқаралар қөдир-қымбатын жоқары көтерийүге, көстерлеуіге, хұрмет етиуіге айрықша итибарлық пенен қатнас жасаған, “бирер пуқараның хәм өскердің турақлы болуы ушын адамлардың үйин ийелеуине ямаса пуқаралардың дүнья малын талан-тараж етип, байлығын өзлестирип алуына тыйым салды”. Инсанлық атқа дақ түсиретуғын хәр қандай иллетлер жазаланған. Әдил суд ислерин жүргизийүге айрықша өхмийет берилген.

Әмир Темур мемлекетинде өнерментшилик, зергерлик хәм архитектура өнери жоқары басқышқа көтериледи.

Әсиресе, архитектураны раўажландыруға үлкен өхмийет берилди. Әмир Темур Самарқандта Бийбиханым, Көксарай мешити, Шахи Зинда мавзолейин салдырды. Кеш (Шахрисабз) қаласында Ақ Сарай қурыла баслады. Олардан тысқары Самарқанд қаласының дөгерегинде Бағы самал, Бағы Дилкус, Бағынау, Бағы Шынарлар қурылды.

Абаданластыруы ислерине айрықша кеўил бөлинип, көпирлер, суўғаруы тармақлары, көрўан сарайлар, көплеген мектептер, медреселер моншалар хәм бутханалар салдырды, оларды халқының ийгилигине тапсырды.

Солай етип, сақыпқыран Әмир Темур мемлекет пуқараларының талап-лары, хуқықлары хәм еркинликлериниң ең жақын қорғаушысы болды.

Сали САДЫҚОВ
Әжинияз атындағы Нөкис мемлекетлик пединститутының хуқықтануы кафедрасы баслығы, философия илимлери кандидаты, доцент.

Әмир Темур — инсан хуқықларын қорғаушы

қөдир-қымбатын, жеке хуқықларына қол тийгизилмеслигине (мүкәддеслигин) қорғаған. Өзиниң әдалатлы, қайыр-сақатлы ислери менен пуқараларының жүрегиниң төринен орын алған.

Әмир Темур мемлекеттиң экономикалық қүдиретин арттыруға көп күш сарплады. Мауереннахрда феодаллық қатнасықларды беқкемлеп, майда, тарқақ феодаллықтарды бирлестирип отырған. Топланған байлықтарды қалаларда хәм ауылларда жасап отырған халықтың абаданлығын арттыруға жұмсаған. Бүгинги күни Самарқанд, Бухара, Херат, Түркистан, Ташкент хәм басқа да көплеген қалалардағы үлкен хашаматлы имаратлардың сақланыуы бизиң бул пикиримиздің тарийхий дәлийли болып табылады.

Әмир Темур сауда сатық, өнерментшиликте раўажландыруға айрықша кеўил бөлди. XIV әсирдің екінши

лардың хуқықларын қорғауға да жақыннан ғамхорлық еткен. Балалардың жаслайынан мийнетти, өнерди ийелеуіге қызығушылығын қәлипестирген.

Әмир Темур — пуқаралардың жасау хуқығы, еркинлик хуқығы, мүликке ийе болуы хуқығы — бул олардың төбийғый хуқығы, сонлықтан мемлекет өз пуқараларының мүтәжсизликте жасауы ушын ғамхорлық көрийүн бас мәселе етип қояды. “Дийханлардың қайсы биреуиниң дийқаншылық етиуіге имканияты болмай қалса, делинеди “Тузиклер” де хәм дийқанлардың хуқықларын қорғау бойынша көрсетпелер берилген.—онда оған егийу ушын тухым, қурал — сайманлар жеткизип берилсин. Егер пуқаралардың қайсы биреуиниң үй-жайы зузылып, апатқа ушырап қалса хәм оны қайта дүзеу ушын шамасы жетпесе, онда оған керкли үскенелер жеткизип берилсин”.

сорап келгенин айтады.

Бул топланған мағлуйматларға бола ғумандар қатарында сорастыруыға қатнастырылған Полат хәм Жасуланлар өзлери қылған ис-хәрекетлерин мойынлап пушайман болғанын айтып жеңиллик берийди сорады.

Нәтижеде жеңил жол менен пайда көрийди ойлаған Әмирзақов Полат Нөкис қалалық суды төрепинен айыпсы деп табылып үш жыл дүзетийү жұмысына, мийнет хәқысының 30% ин мемлекет пайдасына өткерийүге, ал жас өспирим Тәжимуратов Жасулан ең төменги мийнет хәқысының жигирма еселенген мұғдарында жөрийма төлеуі жазасына хүким етилди.

Айыпталуышы қолға алынып нызамлы түрде жазаға хүким етилиуі менен бизиң жұмысымыз жуўмақланды демекши емеспиз. Керисинше, жас өспиримлер төрбиясы менен байланыслы болған хәр бир мекеме, шөлкем, мектеп хәм шаңарақ ағзалары өз ўазыйпаларына пұхта қарап өнимли ис алып барса ертеңги күни жүз берийү мүмкин болған жынаятлардың алдын алған болар едик.

Е. БАЗАРБАЕВ,
Нөкис қалалық прокурорының жәрдемшиси.

МИЙНЕТСИЗ НАН ТИСТИ СЫНДЫРАДЫ

Гүға қатарында берген көрсетпесинде Т. Балтабаев ўақия болған күни жайдың төменги қабатынан трубаның кесилип атырған дауысын еситкенин хәм ол жерге жалғыз өзи баруыды нақолай көрип қасына жәрдемши излеп сыртқа шығып қоңсысы Жөдигердің үйине баратырғанда жайдың төменги қабатынан Жасулан хәм Полат деген балалардың шығып қиятырғанын көргенин айтады. Ал, екінши бир гүға Ж. Бүрkitбаев усы күни өзиниң аяқ кийимин тиктирийу ушын Тәжимуратов Жасуланға барғанында ол жерге Әмирзақов Полаттың темир кесетуғын пышқы

Нызам хәм жас өспирим

Өзгелерге тийисли болған мүліктерди жасырын жоллар менен нызамсыз түрде урлап алып өз мөпине пайдалануы жынаят болып есапланады.

Өзбекстан Республикасы Конституциясында хәр бир пуқараның жеке мүлкине қол қатылмаслық хуқықлары белгиленген. Усы қатарлы нызамға қайшы келетуғын ис-хәрекетлерге жол қойуы нызам бойынша жуўапкершиликке тартылатуғынын хәм мемиз билсек те соңғы ўақытлары усындай хәрекеттерди ислеуі хәдийселери көплеп ушырасып атыр. Бундай нызамға қылап хәрекетлерге жол қойған хәр бир пұхара жынаят нызамында көрсетилген жазаны алуы тийис.

Айыпталуышылар П. Әмирзақов хәм жас өспирим Ж. Тәжимуратовлар пайтахтымыздағы Қаратау посёлкасында жасайды. Олар өкеуи өзара жынайы түрде тил бириктирип усы посёлканың бир жайының астындағы жыллылық өткерийүши трубасын темир кесетуғын пышқы менен кесип алып кетийүге таярлап қойған. П. Әмирзақов хәм Ж. Тәжимуратовлар хәр бир метриниң баҳасы 150 сұм болған, диамет-

ри 50мм, узынлығы 7 метр 20 см-лик, улыўма баҳасы 1080 сұмды қурайтуғын трубаны өз мөплерине пайдалануы нийетине ерисе алмай ишки ислер бөлими хызметкерлериниң сорастыруы тергеу ислери барысында өзлери ислеген айыпларына ықрарлық етип, пушайманда қалды.

Құрметли оқыўшы!

Мәмлекетимизде хуқықый мәдениятты раўажландыруы, халықтың хуқық хәм еркинликлерин қорғау бойынша Қарақалпақстан Республикасы Хуқық қорғау ұйымларының хызметлерин журтшылыққа үгит-нәсиятлаўда жақыннан жәрдем көрсетип атырған, — хуқық қорғау ұйымларының жәмийетлик хуқықый газетасы “АДАМ ХӘМ НЫЗАМ”ға 1999 жыл ушын жазылуыға асығың.

“АДАМ ХӘМ НЫЗАМ” газетасының 1999 жылға жазылуы баҳасы:

Мәкеме, кәрханалар ушын — 1 жылға 2000 сұм.

Жеке пуқаралар ушын — 1 жылға 1000 сұм.

Индекс: Кәрханалар ушын 322

Жеке пуқаралар ушын 321

“Адам хәм Нызам”
Шөлкемлестирийүшлер: Қарақалпақстан Республикасы Прокуратурасы, Әдиллик Министрлиги хәм Ишки Ислер Министрлиги.
Газета А-3 форматында нускасы 10.000 482 буйыртпа менен басылады.
Газета айына 3 мәртебе шығады.
Дизинте алынғанлығы туўрады гүуалық №0310.

Бас редактор
Роза КӨБЕЙСИНОВА

Редакцияның жәмийетлик кеңестөйлері:

Парахат Айтниязов, Жаңабай Садықов, Азат Нуржанов, Бахмурат Сейтмуратов, Батыр Матмуратов, Фархад Низамов, Қудайберген Ниязымбетов, Жаңабай Шылманов, Замира Шамуратова, Хакимбай Халимов.

Мөвәп жыйнағы:
Индекс: 742000. Нөкис қаласы.
Фәрезилик көнеси №44 жай.
телефон: 4-47-59.

Басуға рұхсат етилген ўақты 15.00
Индекс пуқаралар ушын -321,
кәрханалар ушын -322.